

СЕКЦІЯ:
ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ ТЕАТРАЛЬНОГО
ТА КІНОМИСТЕЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

I. Борис

**ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРИ МАЙСТЕРНОСТІ АКТОРА ХДАК**

I. Borys

**HISTORY AND PRESENT ACTIVITY
OF THE DEPARTMENT OF ACTOR'S SKILLS OF KSAC**

У 2024 р. виповнюється 20 років з моменту заснування кафедри майстерності актора в ХДАК. Початком заснування вважають 2004 рік, коли відбувся перший випуск студентів, що були набрані у 2001 р. вперше за спеціалізацією «Актор драматичного театру та кіно». У цьому ж році в Запоріжжі було набрано на основі кастингу (при сприянні директора Запорізького академічного обласного українського музично-драматичного театру імені В. Г. Магара, заслуженого діяча мистецтв України Валентина Слонова) як цільовий набір ряд студентів. Було набрано тих майбутніх акторів, які потім після навчання змогли б повернутись у цей театр працювати. З більше 70 заявників у кастингу студентами було обрано 10 кандидатів. На щастя, більшість із них після навчання справді повернулась працювати на сцену цього театру.

Засновники кафедри майстерності актора в ХДАК поставили собі за мету обрати найбільш збалансовану систему дисциплін для навчання майбутніх акторів. Одними з перших викладачів кафедри було запрошено заслужену артистку України, майстра сцени Анну Плохотнюк, заслужених артистів України — Сергія Бережка та Оксану Стеценко. За час існування кафедри майстерності актора ХДАК мали успіх творчі майстерні під керівництвом народного артиста України Олександра Васильєва, заслуженої артистки Молдови Антоніни Філіпової, заслуженого артиста України Павла Кучина, викладачки і майстрині сцени Валентини Кучиної, заслуженого артиста України Євгена Плаксіна, кандидата мистецтвознавства Людмили Колчанової. Проявили себе як постійні куратори акторських курсів заслужена артистка України, провідна майстриня сцени Ольга Двойченкова, майстер сцени, кандидат мистецтвознавства Віталій Мізак. Завдяки праці старших викладачів Ольги Світличної, Тетяни Циганської, Світлани Февральової та Володимира Гориславця і Андрія Лебеда студенти ставали учасниками міжнародних конкурсів та творчих заходів.

Школа виховання базувалась на новій методиці. Стало зрозуміло, що сліпе повторювання всіх наявних напрямів викладання в цій спеціалізації на факультеті сценічного мистецтва (тоді ще театрального факультету) не має сенсу. І тому на кафедрі вирішили використати кращі напрацювання, набуті за багато десятиліть у вищих школах України, а також розпочався процес відбору всього кращого, що було створено в школах за кордоном.

Програма на першому етапі складалась з базової основи психологічного та реалістичного театру. Реалістично-психологічна методика стала основою акторської

бази правди проживання, логіки поведінки, природи почуттів, способу мислення. Тривали і дослідження пошуків шкіл інших напрямів, але основною лінією з самого початку стало поняття створення паралельного світу існування актора в середовищі вистави (ПАСВІС). З часом це увійшло в третій розділ науково-практичної монографії «Тайнство творіння актора та режисера» (2020). Водночас уже певні лекції (ще не було це виокремлено в дисципліні, як-от: «Сучасні театральні та кіно-школи», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі», «Специфіка актора в поетичному театрі та кіно») підсилили авторську концепцію кафедри і вже з другого набору кафедри виокремились в самостійні дисципліни.

На початку діяльності кафедри кількість годин (згідно з тогочасними вимогами стосовно навантаження), відведених на практичні, теоретичні і індивідуальні заняття з майстерності актора, було достатньою для того, щоб можна було розділити на певний тематичний план розвитку дисципліни на чотири роки бакалаврської освіти. Таким чином кафедра могла як продовжувати розвивати зі студентами навички у звичних формах, так і мати можливість для творчого експерименту.

Перші кроки на шляху створення експериментальної майстерні театральних досліджень (ЕКМАТЕДОС) здійснено ще на початку заснування кафедри при постановці вистави «Одержима» за Лесею Українкою (2005 р., режисеркою вистави була Анна Кобець). Ця вистава стала принциповою і знаковою, і кафедра возила її для участі у фестивалі «Тернопільські театральні вечори», де постановку було відзначено як одну з кращих експериментальних студентських робіт. Паралельно з тим розроблялись «Яма» за О. Купріним та «Чайка» за А. Чеховим. У 2008 р. вистава «Осіньне кохання» за Олександром Олесем стала продовженням експериментального творчого пошуку.

Нині метою діяльності ЕКМАТЕДОСу є серйозне науково-теоретичне та практичне дослідження особливого нестандартного методу роботи студентів акторів драматичного театру й кіно. Кафедра майстерності актора ХДАК концентрує свою увагу на оволодінні театальною системою і драматургією нереалістичного спрямування, оволодінні новими формами та сучасними проявами акторської діяльності, постійно доповнюючи свій практичний досвід теоретичними дослідженнями (як викладацького складу, так і самих студентів). Студенти-актори старших курсів, працюючи за навчальною програмою, досліджують, розробляють і втілюють одну з найскладніших методик актора театру та кіно — створення повноцінного сценічного образу на основі драматургії театру нереалістичного спрямування сюрреалізму, екзистенціалізму, театру жорстокості, абсурду тощо.

Центральне місце в педагогічній діяльності кафедри при вихованні актора посідає діяльність експериментальної майстерні театральних досліджень (ЕКМАТЕДОС). Майстерня функціонує як лабораторія, де студенти досягають різні театральні школи та розвивають унікальні методики побудови сценічного образу. Це дозволяє майбутнім акторам досліджувати широкий спектр акторських течій та методів, що формує багатогранність їхнього мистецького інструментарію. Ознайомлення з різними театральними підходами надає студентам можливість розвивати творчу гнучкість і глибину виконання. Важливим аспектом є вивчення діаметрально протилежних підходів до роботи над собою та роллю, що допомагає

акторам розширювати своє уявлення про себе як творчу особистість. Метою діяльності майстерні є дослідження нових, інноваційних підходів до роботи актора, що відповідають сучасним тенденціям у театрі та кіно. Студенти кафедри активно залучаються до дослідження різних форм мислення, логіки поведінки та природи почуттів персонажів, вивчаючи їх через призму новітніх технологій і природних аналогій.

Незважаючи на складні воєнні обставини, які тривають з лютого 2022 р., діяльність кафедри не припиняється. Навчальний процес продовжується як в очній, так і в дистанційній формах, завдяки чому студенти відчувають підтримку викладацького складу й можуть повноцінно розвивати свої творчі навички та здібності.

Цікавим експериментом стала постановка твору Ж.-П. Сартра під назвою «За закритими дверима». Студенти створили такий твір у відеоваріанті, урахувавши умови військової навали агресора, у яких перебуває Україна. Можливо, учасникам вистави навіть пощастило з форматом візуальної подачі, тому що саме відеовідтворення дозволяє зрозуміти таку цікаву річ, як філософське поняття «потік підсвідомості». Ця робота створена за мотивами та дістала власну назву — «Інші». У постановці задіяні такі персонажі: Коридорний (роль виконує магістрантка факультету сценічного мистецтва ХДАК Юлія Шевченко), а також двоє героїнь — Інес та Естель, яких втілили студентки 3-го курсу факультету сценічного мистецтва ХДАК Софія Листопадава та Олександра Любченко. Завдяки використанню онлайн-формату вдалося застосувати відео як засіб театрального та образно-візуального мистецтва, що дозволило матеріалізувати потік підсвідомості персонажів, приховані почуття, думки та емоційну поведінку кожного з образів, створених за мотивами творів Ж.-П. Сартра. Це надало можливість відійти від сюжетного реалізму їхнього минулого життя та сконцентруватися на їхніх негативних емоціях і поведінці, у яких вони перебували в реальному світі. Така глибина аналізу стала можливою саме завдяки відеозасобам.

Робота отримала схвальні відгуки як від глядачів, так і від професійних критиків. Улітку 2023 р. ця постановка здобула перше місце на дистанційному міжнародному фестивалі-конкурсі «CHARMING VIENNA» у Відні (Австрія), а восени 2023 р. — гран-прі на міжнародному фестивалі-конкурсі «Зірки Парижу» у Франції. Однак творчий процес у театрі-студії «ЕКМАТЕДОС» не припиняється, і попереду на його учасників чекають нові здобутки. До складу театру-студії входять не лише студенти, а й професійні актори, режисери та викладачі профільних дисциплін, що сприяє активному розвитку нових форм і методів театральної діяльності.

У подальшому основним пріоритетом кафедри буде якісне забезпечення студентів різносторонньою освітою, що базується на академічних принципах української театральної школи та інтеграції кращих світових зразків театрального мистецтва.